

som de foreligge, og nu er det en Sandhed, at disse Indretninger ikke kunne siges at være saaledes Statens Herredomme undergivne, at man kan raade derover, som over Statens egne Midler. Iøvrigt ere de omhandlede Indretningers Stilling i flere Retninger meget forskjellig; men een Henseende er der i alt Fald, hvori disse Indretninger, hvori Communerne, de offentlige Stiftelser, Sorø Academie m. fl. (Ejgherning: Communitetet, ikke Communerne) fuldkomment kunne stilles i Klasse med hverandre, nemlig at de alle besidde det privilegerede Hartkorn med samme Adkomst og samme Ret som den, hvormed saadant Hartkorn i mange Tilfælde besiddes af Private, og at de bør nyde lige Beskyttelse med disse. Ogsaa de ommeldte Indretninger have erhvervet privilegerede Jorder ved Kjøb, have optaget Laan imod Prioritet i deslige Jorder o. s. v., og jeg troer, at det fra enhver Side er rigtigt, at de almindelige Grundsætninger ogsaa i denne Henseende fastholdes. Hvad overhovedet de offentlige Stiftelser angaaer, vil jeg tillade mig at fremhæve de Ord, der om disse Stiftelser indeholdes i Landbocommissionens Betænkning Side 8, at der nemlig saameget mindre er Grund for Staten til specielt at fratjende dem Afgang til Erstatning for Ophævelse af Skattemoderationen, som de for en stor Deel skyldes patriotiske Medborgeres Opoffrelser og, stiftede i veldædigt Niemed, paa en ganske søregen Maade ere stillede under Statens Forsorg. — Man har ogsaa omtalt Lehnsgods og Fideicommisser. Jeg bemærker strax, at jeg, ved at nævne Lehnsgods, ikke nærmest sigter til Frihedshartkornet, og, naar en æret Taler, nemlig Rigsdagsmanden for Maribo Amts 4de District (Monrad), igaar rettede en personlig Opfordring til mig om at udtale mig med Hensyn til Frihedshartkornet, saa kan jeg for Diebliffet ikke efterkomme denne Opfordring, da det vilde føre mig for vidt, og jeg troer, at dette Punkt rettest udsættes til Behandlingen af Sagens Enkeltheder. Men med Hensyn til Lehnsgods og overhovedet og andre Fideicommisser er det aldeles klart, at de ikke tør udelukkes fra Erstatningen, naar denne ellers i Almindelighed indrømmes. Jeg vil tillade mig at oplæse nogle ganske

faa Linier af Landbocommissionens Betænkning, ligeledes Side 8, som lyde saaledes: „Med Hensyn til Lehn og Stamhuse finder iøvrigt det Anførte endog i en fortrinlig Grad Anvendelse, idet alle dertil hørende privilegerede Jorder, i alt Fald med meget faa Undtagelser, have været i privat Eie og i Handel og Wandel, efterat Skattefriheden var indtraadt, og denne Frihed folgelig ligeledes i alle de Tilfælde, hvordom dette gælder, er betalt af den første Erhverver, saa at Adkomsten til Besidderlaget forsaavidt netop er den samme for den vedkommende moraliske Person, som den er for den Private, der besidder privilegeret Jord.“ Dette er, hvis jeg ikke meget feiler, aldeles afgjørende. Vel har en æret Taler (Nottwit) igaar bemærket, at der skulde være ikke faa Tilfælde, hvor Erhvervelsen af privilegeret Jord til Fordeel for Lehn og Stamhuse var skeet, inden Skatteprivilegiet blev indført. Jeg vil ikke vistnes med ham, om der er flere eller færre saadanne Undtagelser, men jeg skulde dog mene, at det vil være meget faa Tilfælde, hvori dette lader sig historisk begrunde, og med Undtagelse af de Tilfælde, hvordom dette gælder, turde det Anførte være afgjørende for, at Lehn, Stamhuse og Fideicommisser overhovedet ikke bør være udelukkede fra den omhandlede Erstatning. Et andet høist vigtigt Punkt er Forskjellen mellem det Hartkorn, som hører under Godserne, og det, som er udenfor Godserne. Den ærede Rigsdagsmand for Maribo Amts 4de District (Monrad) er gaaet temmelig meget ind herpaa, ligesom ogsaa Rigsdagsmanden for Viborg Amts 4de District (Kampmann) har udtalt sig i samme Retning. Jeg troer dog, at ogsaa dette helst maatte henvises til Behandlingen af Sagens Enkeltheder (Sa), og i ethvert Fald maa jeg overlade til en anden Taler at optage denne Gjenstand, da det under dette Foredrag vilde føre mig for vidt. Allerede den førstnævnte ærede Rigsdagsmands Foredrag beviste for mig klart, at det dog i Grunden er bedre at opsætte denne Undersøgelse; thi, ved at omtale disse Forhold, kom han til at udtale sig som Skolevæsenet, Veivæsenet, Kjørsler, Hestehold o. s. v., hvilket Alt dog uden Tvivl helst maatte komme under Omhandling under de specielle Paragrafer,